keramiske noter 64/2026

32. årgang

Keramikkens Venner

Reviews · Besprechungen · anmeldelser · Besprechungen · Reviews

Ved Gunnar Jakobsen

European Ceramics Circa 1900. The Eidelberg Collection at the Saint Louis Art Museum. By Martin Eidelberg, David Conradsen and John Clancy. [Website: https://www.paulholberton.com], Paul Holberton Publishing, London 2026. 216 s. ill. litt. noter. signaturer og fabriksmærker. ib. 45 £.

European Ceramics Circa 1900 er kataloget til en donation af europæisk kunstkeramik fra perioden ca. 1880-1930, som kunsthistorikeren og samleren Martin Eidelberg har skænket til Saint Louis Art Museum i U.S.A. Donationen omfatter 157 keramiske værker, der supplerer museets eksisterende samling af europæisk keramik og udfylder væsentlige huller. Størstedelen af værkerne er franske, belgiske og tyske, men donationen omfatter også danske og svenske værker, som hidtil ikke havde været repræsenteret i museets samling.

Størstedelen af donationen består af fransk, belgisk og tysk keramik, men omfatter også værker fra Nederlandene, Italien, Østrig, Sverige og Danmark, heraf 13 danske keramiske værker.

Kataloget indledes med det særdeles interessante og læseværdige essay *Promoting European Ceramics at the Turn of the Century* af Martin Eidelberg og Jonathan Clancy. Essayet søger at forklare, hvorfor kunstkeramikken gennemgik en så hastig udvikling i slutningen af 1800-tallet, og peger samtidigt på en række årsager til, at Art Nouveau-bevægelsen relativt hurtigt mistede sin gennemslagskraft.

Forfatterne fremhæver bl.a. oprettelsen af en lang række kunstindustrielle museer rundt om i Europa. Blandt disse var *Det danske Kunstindustrimuseum*, der blev grundlagt i 1890 og åbnede for publikum i 1893, mens det første var *Museum of Manufactures* i London, oprettet i 1852 og fra 1899 kendt som *Victoria & Albert Museum*. Også de kommercielle gallerier fik stor betydning, ikke mindst Siegfried Bings *L'Art Nouveau* og Julius Meier-Graefes *La Maison Moderne* i Paris, ligesom tilsvarende gallerier blev etableret flere andre steder i Europa.

De kunstindustrielle tidsskrifter spillede ligeledes en væsentlig rolle. For Danmarks vedkommende nævnes *Tidsskrift for Industri*, som udkom fra 1900, mens dets væsentlige forgænger *Tidsskrift for Kunstindustri* (1885-1899) ikke omtales. Til gengæld behandles de vigtigste franske, tyske og østrigske kunstindustrielle tidsskrifter samt det engelske tidsskrift *The Studio*. Endelig fremhæves kunstnersammenslutningernes betydning for udbredelsen af Art Nouveau.

Essayet afsluttes med en analyse af, hvordan Art Nouveau udviklede sig efter århundredskiftet, og hvorfor interessen for bevægelsens formsprog forholdsvis hurtigt ebbede ud.

De følgende 165 sider udgør katalogdelen, hvor Martin Eidelberg, Jonathan Clancy og David Conradsen giver indgående beskrivelser af donationens keramiske værker. Hvert geografisk afsnit indledes med et kort, indsigtsfuldt essay. Selv om samlingen rummer væsentlige værker fra både velkendte og mindre kendte europæiske keramiske fabrikker og kunstnere, vil jeg her koncentrere mig om afsnittet Scandinavia og specielt den danske keramik, hvor katalogets oplysninger flere steder giver anledning til kommentarer og suppleringer.

Den danske del af samlingen omfatter værker fra Den kongelige Porcelainsfabrik (Jacob Aall Heuch, Oluf Jensen, Christian Larsen, C.F. Ludvigsen og Christian Thomsen), Bing & Grøndahl (Fanny Garde, Svend Hammershøi, Theodor Madsen og Clara Nielsen), P. Ipsens Enke samt Herman A. Kählers Værksted (K. Hansen Reistrup).

Beskrivelserne er gennemgående grundige, men enkelte oplysninger kan korrigeres eller suppleres på grundlag af den eksisterende litteratur. Således anfører forfatterne i omtalen af en vase af C.F. Ludvigsen med blå krystalglasur, at det var Arnold Krog, der på Den kongelige Porcelainsfabrik eksperimenterede med krystalglasurer. Det var imidlertid kemikeren Ad. Clément, som lagde grunden til Den kongelige Porcelainsfabriks krystalglasurer. Efter Cléments afgang fra fabrikken ved udgangen

af 1891 blev arbejdet videreført af Valdemar Engelhardt [Artiklen "Sèvres – Copenhagen. Crystal Glazes and Stoneware at the Turn of the Century" af Merete Bodelsen i *The Royal Copenhagen Porcelain Manufactory 1775-1975*, 1975].

I bogens oversigt over de enkelte værkers mærker finder vi tallet 496 indridset i bunden af P. Ipsens Enkes *Vase with Walrus Head*. Slår man op i *Dansk Keramisk Bibliografi* (*Danish Ceramics Bibliography*), henvises der blandt andet til *Et keramisk Eventyr · P. Ipsens Enke Kgl. Hof Terracottafabrik 1843-1955* af Kathrine Jørgensen og Bente Holst (2001). Her identificeres modelnummer 496 som "Hvalroskande", udført af Charles Bøgh, hvorved ophavsmanden til kanden er identificeret. Desværre har det hidtil ikke været muligt at finde andre oplysninger om billedhuggeren Charles Bøgh end, at han udstillede på Charlottenborg i 1896. Clara Nielsens fødsels- og dødsår, som mangler i kataloget, kan findes i *Dansk Keramisk Bibliografi · Supplement*, nemlig 1876 og 1948.

Bogen er rigt illustreret med 257 farvefotografier af høj kvalitet, som overbevisende dokumenterer genstandenes former, glasurer og detaljer. Hertil kommer en nyttig oversigt med gengivelse af værkernes fabriksmærker og signaturer samt et udvalg af relevant litteratur. Litteraturhenvisningerne vedrørende dansk keramik er dog forholdsvis sparsomme, og et navneregister – som ville have gjort den ellers fortrinlige udgivelse mere anvendelig som referenceværk – savnes.

Man kunne desuden have ønsket sig en mere indgående diskussion af forbindelserne mellem de nationale keramiske miljøer og den gensidige udveksling af teknikker, idéer og udstillingspraksis.

Disse indvendinger ændrer imidlertid ikke ved bogens væsentligste kvaliteter. Med sit righoldige udvalg af værker af både kendte og mindre kendte keramikere udgør den et væsentligt bidrag til litteraturen om europæisk kunstkeramik omkring år 1900. Samtidigt lykkes bogen med at vise kunstkeramikkens internationale karakter og dens centrale betydning for overgangen fra historicisme og Art Nouveau til modernismens designidealer med udgangspunkt i den del af Eidelbergsamlingen, som nu findes på Saint Louis Art Museum. Lad os håbe, at den næste udgivelse fra Saint Louis Art Museum vil blive et fuldstændigt katalog over museets samling af kunstkeramik fra denne periode, som uden tvivl vil blive en værdifuld tilføjelse til litteraturen om europæisk kunstkeramik omkring år 1900.

Gunnar Jakobsen